

**Інформаційний звіт про проведені пошуково-ексгумаційні дослідження
санітарних поховань військовиків різних військових формувань, загиблих
у роки Першої Світової війни в околицях с. Ялинкувате Сколівського
району Львівської області (2015 рік).**

У відповідності до дозволу Міністерства культури України на проведення пошукових земляних робіт № 22-073-П/15 від 7 серпня 2015 року (світлина 1), у період з 08.08.2015 по 31.11.2015 р. пошукова група «Товариства пошуку жертв війни «Пам'ять» дослідила місця боїв періоду Першої Світової війни в околицях с. Ялинкувате Сколівського району Львівської області.

Метою дослідження місць боїв було віднайти місця санітарних поховань українських, російських, німецьких та австрійських вояків, які загинули взимку та навесні 1915 року під час боїв за вершини Карпатських гір в околицях с. Ялинкувате. В результаті проведених робіт (опитування місцевих мешканців, шурфування ймовірних місць захоронень), було віднайдено **вісім** санітарних поховань загиблих військовиків.

МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ УКРАЇНИ

01601, м. Київ, вул. Франка, 19
телефон 235-23-78, факс 235-32-57
E-mail: info@mincult.gov.ua

Д О З В І Л

на проведення археологічних розвідок, розкопок,
а також досліджень решток життєдіяльності людини,
що містяться під землею поверхнею, під водою

№ 22-073-П/15 від 07 серпня 2015 року

Згідно із Законом України "Про охорону культурної спадщини", постановою Кабінету Міністрів України від 13.03.2002 № 316, цей ДОЗВІЛ видано:

Григору Любовиру – Голіній громадської організації "Товариство пошуку жертв війни "ПАМ'ЯТЬ"

(прізвище, ім'я, по-батькові, посада, місце проживання, науковий ступінь)

1) на проведення археологічних досліджень об'єкта (пам'ятки) культурної спадщини:

(називання території, тип і вид археологічного об'єкта, культурна або хронологічна належність) розташованого (-ої) на території _____

(область, район, місто, район у місті, селище, село)

2) на проведення досліджень решток життєдіяльності людини, що містяться під землею поверхнею, під водою:

На території с. Ялинкувате Сколівського району Львівської області – виявлення неохоронених осіб, захованих військовослужбовців австро-угорського війська часів Першої світової війни

(область, район, місто, район у місті, селище, село та об'єкт дослідження)

Характер і мета досліджень:

Вид робіт: Пошукові земляні роботи (пошуки, розкопки)

Використання металодетектора чи будь-якого іншого обладнання для виявлення археологічних об'єктів:

Без використання металодетектора чи будь-якого іншого обладнання (якщо обладнання та серійний номер)

Дослідження проводяться відповідно до програми, погодженої:

Відділом охорони культурної спадщини та культурних цінностей Львівської обласної державної адміністрації

(назва організації, яка затвердила пошуку або охорону документів)

та кваліфікаційного документа від _____

Предмети і колекції, здобуті під час проведення робіт, повинні бути передані на постійне зберігання до:

фондів, відповідних державних музеїв та заповідників Львівської області

(підпис установи)

Перший заступник Міністра

М.П.

І.Д.Ліховий

Відповідно до дозволу Державної міжвідомчої комісії у справах увічнення пам'яті жертв війни і політичних репресій № 61 від 14.09.2015 р.(світлина 2), у період з 15.09.2015 по 31.12.2015 року пошукова група Громадської організації «Товариство пошуку жертв війни «Пам'ять» спільно з ТзОВ «Українська Пам'ять» ексгумувала (вилучила із захоронення) останки загиблих військовослужбовців.

ДОЗВІЛ на здійснення ексгумації та перепоховання останків осіб, полеглих внаслідок воєн, депортацій та політичних репресій від <u>14.09.2015</u> № <u>61</u> (дата) (реєстраційний)	
Підстава (в тому числі: відповідні нормативні акти та міжнародні договори, клопотання зацікавлених осіб та рішення Державної міжвідомчої комісії тощо)	Згідно з Порядком організації робіт з пошуку і впорядкування поховань жертв війни та політичних репресій, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 20 грудня 2000 № 1867 "Про затвердження Комплексної програми пошуку і впорядкування поховань жертв війни та політичних репресій", Тимчасовим порядком здійснення на території України пошуку, ексгумації та перепоховання останків осіб, які загинули внаслідок воєн, депортацій та політичних репресій, і впорядкування місць їх поховання, затвердженого наказом Міністерства України від 09.06.2006 № 193, зареєстрованим в Міністерстві України 11.08.2006 за № 969/12843, відповідно до листа ТзОВ «Українська пам'ять» від 20 серпня 2015 року № 2.
надається дозвіл	
Товариство з обмеженою відповідальністю «Українська пам'ять» (керівник – Горбач Любомир Богданович) (повна назва підприємства, що є виконавцем робіт, підприємств, які є державними підприємствами)	
на здійснення ексгумації (статус померлих осіб)	Останків жертв часів Першої Світової війни
у населених пунктах згідно відповідних Актів про встановлення місця поховання (назва населеного пункту, дата Актів)	Львівська область, Сколівський район, Ямпівське (акт від 19.08.2015)
з метою їх перепоховання (назва населеного пункту)	на сімейне кладовище м.с. Ямпівське Сколівського району, Львівської області.
в термін	з 15.09.2015 по 31.12.2015 рр.
Дозвіл погоджено з (назва органу місцевого самоврядування, який погодив цей дозвіл)	Львівська область, Львівський район, Ямпівське Святої Трійці Кочик В.І.
Відповідальний секретар Державної міжвідомчої комісії у справах увічнення пам'яті учасників воєн, територіальних операцій, жертв війни	Святослав ШЕРЕМЕТА
Дозвіл отримав: <u>15.09.2015</u> (дата отримання) (підпис, підпис, підпис, підпис, підпис, підпис, підпис, підпис, підпис, підпис)	

Світлина 2

Село Ялинкувате Сколівського району Львівської області, як і більшість Карпатських сіл, у роки Першої Світової війни стало місцем запеклих сутичок між австро-німецькими та російськими військами. Впродовж січня та лютого 1915 року на гірських хребтах, які оточують село Ялинкувате, відбувались постійні збройні зіткнення. Кожна з ворогуючих сторін намагалась оволодіти основними висотами на стратегічно-важливих гірських хребтах. Село Ялинкувате стало лінією розмежування між супротивниками і місцем найбільших збройних зіткнень та загибелі вояків з обох воюючих сторін. Вузькі сільські вулички, схили гір, береги річок, присадибні ділянки, городи та поля стали місцями загибелі і захоронення десятків вояків. Впродовж сотні років місцеві жителі з покоління в покоління оберігали воєнні могили.

У 2014 році до ГО «Товариство пошуку жертв війни «Пам'ять» звернувся мешканець села Ялинкувате Михайло Левкулич з пропозицією ексгумувати останки воїнів з розкиданих по селі могил і перепоховати їх на сільському кладовищі, яке розташоване на території біля церкви, у військову могилу, збережену ще з часів Першої Світової війни (світлина 3, 4, 5).

Світлина 3

Світлина 4

Світлина 5

Під час проведених пошуково-ексгумаційних досліджень були виконані наступні роботи (див. описи):

Яма № 1 розташована на присадибній ділянці п. Федора Турія, 1935 року народження, якому про військове захоронення розповів його дід Федір Павлюк, 1893 року народження, що теж був учасником Першої Світової війни (світлина 1).

Світлина 1

На місці, вказаному паном Федором, закладаємо розвідковий шурф, і на глибині 0,3м від сучасної поверхні нашттовхуємось на частини людського скелета у вигляді тазових кісток і хребців хребтового стовпа (світлини 2, 3).

Світлина 2

Світлина 3

Розкопки захоронення здійснювалися поштиховим (пластовим) методом з відкриттям площини всієї могили. Поруч з фрагментами людського скелета у глинистому, перемішаному з камінням ґрунті виявлено елементи військового спорядження (шкіряний пояс, латунна пряжка із зображенням двоголового орла – гербової фігури Російської держави, набіє в набійницях до гвинтівки системи Мосіна російського виробництва (світлини 4, 5).

Світлина 4

Світлина 5

Поховальна яма прямокутної форми і приблизних розмірів 1х2 м. Захоронення санітарного типу. Після смерті тіло загиблого захоронили в приготіваній похоронній ямі (світлина 6). Тіло було покладено на спину у витягнутому положенні, головою на схід. Кістки скелета збереглися у добромy стані. Ліва нижня кінцівка та гомілкoва кістка правої нижньої кінцівки зазнали перекопування (ймовірно під час господарських робіт). Дослідженням людського останка визначено, що він належав чоловікові віком 20-30 років.

Світлина 6

Знайдені поруч з скелетом людини предмети вказують на приналежність захороненого до одного з військових підрозділів. Зокрема, з військового однострою, спорядження та особистих речей знайдено: два гудзики з верхнього одягу із зображенням двоголового орла – гербової фігури Російської держави; один гудзик цивільного походження від спідньої білизни; шматок сукняного верхнього одягу (ймовірно шинель); шкіряний пояс, латунна пряжка з

зображенням двоголового орла – гербової фігури Російської держави, набої в набійницях до гвинтівки системи Мосіна російського виробництва (світлина 7, 8, 9).

Світлина 7

Світлина 8

Світлина 9

Військовий ідентифікатор або інші документи, які допомогли б встановити особу загиблого, відсутні.

Таким чином, в результаті дослідження санітарного поховання (**яма № 1**) було ексгумовано останки **однієї** особи — військовослужбовця Російської Імператорської армії. Після завершення досліджень місце поховання було рекультивоване і відновлене у первісному вигляді (світлина 10).

Світлина 10

Яма № 2 закладена на схилі пагорба у вказаному місцевими мешканцями місці. Здійснюємо розкопування місця захоронення, і на глибині 0,4 м від сучасної поверхні знаходимо фрагмент людського скелета у вигляді плечової кістки (світлина 1, 2).

Світлина 1

Світлина 2

Розкопки захоронення здійснювалися поштиховим (пластовим) методом з відкриттям площини всієї могили. При поглибленні та розширенні розкопу з'ясовуємо, що в похоронній ямі знаходяться останки кількох осіб. Поруч - залишки військових одностроїв, спорядження, особистих речей. Поховальна яма прямокутної форми і приблизних розмірів 1,5 х 2 м. Захоронення санітарного типу. Після загибелі вояків захоронили в приготованій могилі (світлина 3). Тіла було покладено на спину у напіввтягнутому положенні, головами на схід і на захід, вони частково перекривають одне одного кістками верхніх та нижніх кінцівок. Через вологість та кислотність ґрунту кістки скелетів збереглися погано, вони знаходяться в напіврозкладеному стані. Дослідженням людських останків визначено, що вони належали особам приблизного віку від 20 до 40 років.

Світлина 3

Знайдені поруч з людськими останками предмети вказують на приналежність загиблих до одного з військових підрозділів. Зокрема, із залишків військових одностроїв, спорядження та особистих речей знайдено: гудзики до верхнього одягу (мундир взірця 1910, 1915 років) - чотири гладких, вісімнадцять з зображенням корони – загальновійськової відзнаки німецької кайзерівської армії; чотири мундирних поясних бокових гачки з короною; п'ять мундирних поясних задніх гачки без корони, два гудзики від спідньої білизни або спорядження; пряжка до спорядження; застібки до підтяжок штанів; монети; залишки захисного сталевого шолома «пikельгаубе» 1915 року взірця; латунний обруч від «пikельгаубе» з витиснутими прізвищем та ініціалом власника шолома H.CLEMEN (світлини 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17).

Світлина 4

Світлина 5

Світлина 6

Світлина 7

Світлина 8

Світлина 9

Світлина 10

Світлина 11

Світлина 12

Світлина 13

Світлина 14

Світлина 15

Світлина 16

Світлина 17

Військові ідентифікатори чи інші документи (за винятком прізвища та ініціала, витиснутого на обручі сталевго захисного шолома), які допомогли б встановити особи загиблих, відсутні.

Таким чином, в результаті дослідження санітарного поховання (**яма № 2**) були ексгумовані останки **п'яти** осіб – вояків Німецької Королівської армії. Після завершення досліджень місце поховання було рекультивоване і відновлене у первісному вигляді (світлина 18).

Світлина 18

Яма № 3 закладена на схилі пагорба, з південно-східної сторони села Ялинкувате, у вказаному жителем села Федором Хриптою, 1946 р.н. місці.

На похованні виріс густий чагарник, що ускладнює пошук могили. Візуально віднайти могильний насип не вдається. Здійснюємо розчистку вказаного місця від заростей чагарнику. Натрапляємо на невеличкий, прямокутної форми, земляний насип. Здійснюємо його розкопування. На глибині 0,2м. від сучасної поверхні знаходимо залишки військового головного убору з кокардою, взуття та фрагмент людського скелета у вигляді черепної коробки (світлини 1, 2, 3, 4, 5).

Світлина 1

Світлина 2

Світлина 3

Світлина 4

Світлина 5

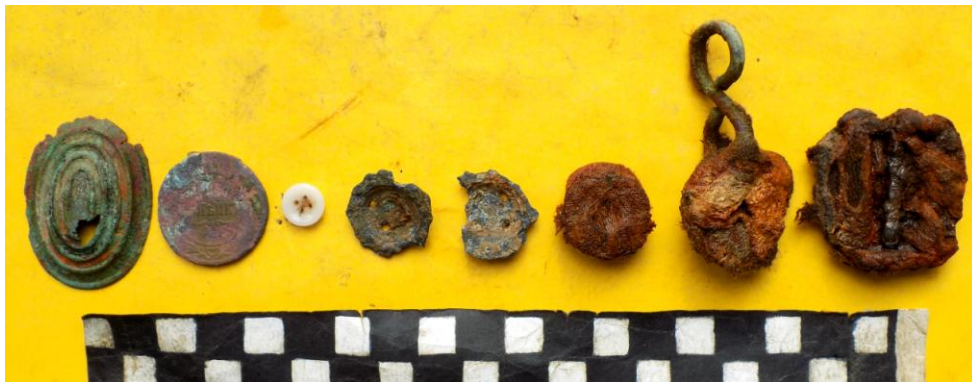

Світлина 6

Розкопки захоронення здійснювалися поштовим (пластовим) методом з відкриттям площини всієї могили. При поглибленні та розширенні розкопу з'ясовуємо, що в поховальній ямі знаходяться останки однієї людини. Поруч з останками та на них - залишки військового однострою, спорядження, особистих речей. Поховальна яма прямокутної форми і приблизних розмірів 1х2 м. Захоронення санітарного типу. Після загибелі вояка захоронили в неглибокій, приготованій для цього поховальній ямі, насипавши на могилі земляний насип.

Тіло було покладено на спину у витягнутому положенні, головою на схід. Кістки скелета збереглися у доброму стані, що дозволило дослідити людський останок і визначити, що він належав особі чоловічої статі, приблизного віку від 20 до 30 років.

Знайдені поруч зі скелетом людини предмети вказують на приналежність похованого до одного з військових підрозділів. Зокрема, з військового однострою, спорядження та особистих речей знайдено: двадцять шість гудзиків з верхнього одягу із зображенням двоголового орла – гербової фігури Російської держави; один гудзик цивільного походження від спідньої білизни; два військові гудзики від спідньої білизни або спорядження; пояс з пряжкою для штанів; скляна ємність; мундирний погон; вистріляні набої (гільзи) до гвинтівки системи Мосіна російського виробництва; шматок сукняного верхнього одягу; шкіряний пояс з металевою рамочною двозубою пряжкою; кокарда на головний убір; шкіряний дашок до головного убору (світлина 7, 8, 9).

Світлина 7

Світлина 8

Світлина 9

Світлина 10

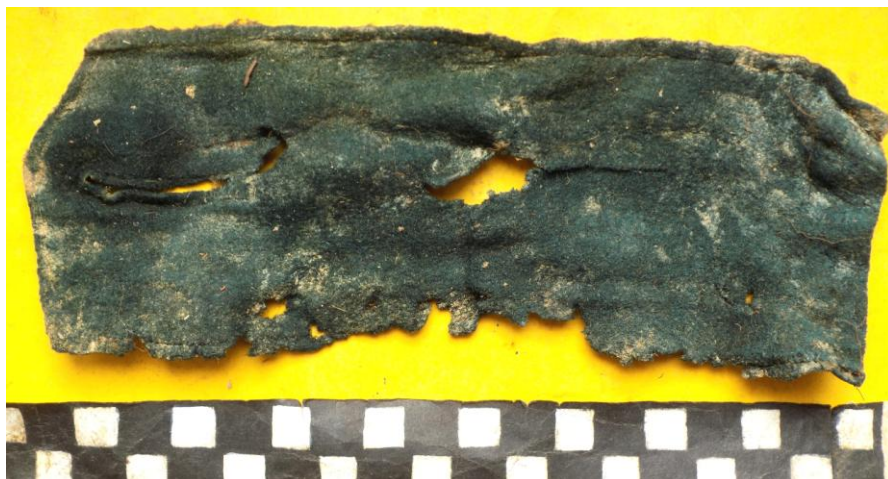
Світлина 11

Світлина 12

Світлина 13

Світлина 14

Світлина 15

Світлина 16

Світлина 17

Світлина 18

Військовий ідентифікатор чи інші документи, які допомогли б встановити особу загиблого, відсутні.

Таким чином, в результаті дослідження санітарного поховання (**яма № 3**) було ексгумовано останки **однієї** особи – воїна Російської Імператорської армії. Після завершення дослідження місце поховання було рекультивоване і відновлене у первісному вигляді (світлина 19).

Світлина 19

Яма № 4 розташована на схилі пагорба, з північно-східної сторони села Ялинкувате. Про місце захоронення загиблого у роки Першої Світової війни воїна розповів житель Ялинкуватого пан Іван Бумбар, 1929 р.н. (світлина 1).

Місце захоронення доглянуте (на похованні з каменю викладено пагорб і встановлено дерев'яний хрест з інформаційною таблицею (світлина 2).

Проводимо розкопування надмогильного пагорба, і на глибині 0,3м від сучасної поверхні натрапляємо на фрагмент людського скелета у вигляді черепної коробки (світлини 3, 4).

Світлина 1

Світлина 2

Світлина 3

Світлина 4

Розкопки захоронення здійснюємо поштиховим (пластовим) методом з відкриттям площини всієї могили. При поглибленні та розширенні розкопу з'ясовуємо, що в

поховальній ямі знаходиться останок однієї людини. Поруч та на кістках скелета - залишки деталей військового однострою, спорядження, особистих речей. Поховальна яма прямокутної форми і приблизних розмірів 0,7x1,8 м. Захоронення санітарного типу. Після загибелі воїна захоронили в приготованій поховальній ямі, поклавши на спину у напіввтягнутому положенні, головою на схід. Через вологість та кислотність ґрунту кістки скелета збереглися погано, вони знаходяться в напіврозкладеному стані, що унеможлиблює визначення навіть приблизного віку загиблого.

Знайдені поруч і на кістках скелета предмети вказують на приналежність загиблого до одного з військових підрозділів. Зокрема, з залишків військового однострою, спорядження та особистих речей знайдено: три гудзики до верхнього одягу (на мундир взірця 1910, 1915 років) - з зображенням корони – загальновійськової відзнаки німецької кайзерівської армії; два мундирних поясних бокових гачки з короною; два мундирних поясних задніх гачки без корони, два гудзики від спідньої білизни або спорядження; залишки запальнички; латунні застібки до підтяжок штанів; латунні і металеві деталі до захисного шолома «пикельгаубе»; накомірний гачок; деформована куля, яка мабуть і стала причиною загибелі військовика (світлина 5, 6, 7, 8, 9).

Світлина 5

Світлина 6

Світлина 7

Світлина 8

Світлина 9

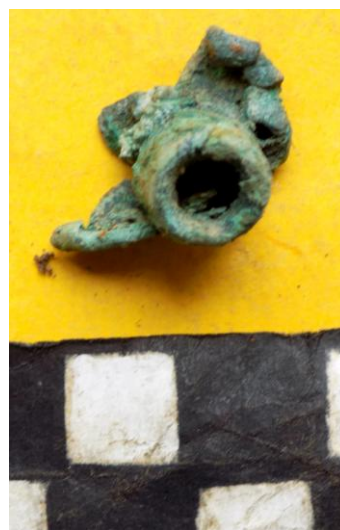
Світлина 10

Світлина 11

Світлина 12

Світлина 13

Військовий ідентифікатор чи інші документи, які б допомогли встановити особу загиблого, відсутні.

Таким чином, в результаті дослідження санітарного поховання (**яма № 4**) було ексгумовано останки **однієї** особи – вояка Німецької Королівської армії. Після завершення досліджень місце поховання було рекультивоване і відновлене у первісному вигляді (світлина 14).

Світлина 14

Яма № 5 розташована на схилі пагорба, з південно-східної сторони села Ялинкувате. Про масове санітарне захоронення вояків, які загинули під час лютневих боїв 1915 року, розповіли жителі Ялинкуватого: пан Федір Хрипта, 1946 р.н. та пан Іван Бумбар, 1929 р.н. (світлина 1).

Світлина 1

Проводимо розкопування вказаного місця захоронення і на глибині 0,6м., від сучасної поверхні, натрапляємо на взуття і фрагменти людського скелета у вигляді гомілкових кісток (світлина 2, 3, 4).

Світлина 2

Світлина 3

Світлина 4

Розкопки захоронення здійснюємо поштиховим (пластовим) методом з відкриттям площини всієї могили. При поглибленні та розширенні розкопу з'ясовуємо, що в поховальній ямі знаходяться останки кількох людей. Поруч і на останках -

залишки деталей військового однострою, спорядження, особистих речей. Поховальна яма квадратної форми і приблизних розмірів 1,8х1,5м.. Захоронення санітарного типу. Після бою місцеві жителі здійснили захоронення залишених вбитих вояків і захоронили їх у приготовленій поховальній ямі. Людські останки покладені на спину і боком, у витягнутому положенні, черепними коробками на північ і схід. Через вологість та кислотність ґрунту кістки скелетів збереглися в дуже поганому стані, що не дає можливості визначити навіть приблизний вік загиблих.

Знайдені поруч і на останках предмети вказують на приналежність похованих до військового підрозділу. Зокрема, з залишків військового однострою, спорядження та особистих речей знайдено: сім гудзиків до мундира 1910 року взірця , без будь-яких зображень, і вісімнадцять гудзиків до мундира 1915 року взірця - із зображенням корони – загальновійськової відзнаки німецької кайзерівської армії; три мундирних поясних бокових гачки з короною; сім мундирних гудзиків для кріплення погонів із зображенням цифр **дванадцять, чотири** (в німецькій армії (і не тільки) цифри на погонному гудзику означали номер підрозділу - полку, також цифра на гудзику відповідала цифрі на погоні); два мундирних поясних задніх гачки без корони; латунні застібки до підтяжок штанів; розкладний кишеньковий ніжик; кільця і дерев'яні защіпки до наметових плахт (світлина 5, 6, 7, 8, 9).

Світлина 5

Світлина 6

Світлина 7

Світлина 8

Світлина 9

Світлина 10

Світлина 11

Світлина 12

Світлина 13

Військові ідентифікатори чи інші документи, які б допомогли встановити особи загиблих, відсутні.

Таким чином, в результаті дослідження санітарного поховання (**яма № 5**) було ексгумовано останки **чотирьох** осіб – вояків Німецької Королівської армії. Після завершення досліджень місце поховання було рекультивоване і відновлене у первісному вигляді (світлина 14).

Світлина 14

Яма № 6 розташована біля підніжжя пагорба, неподалік гірського потоку, який протікає через село Ялинкувате. Про захоронення розповів пан Михайло Левкулич 1939 р.н., який про місце поховання дізнався від свого батька Федора Левкулича 1913 р.н., той свого часу про могилу почув від свого діда Юрія Левкулича (світлина 1).

Світлина 1

Проводимо розкопування вказаного місця захоронення, і на глибині 0,3 м від сучасної поверхні натрапляємо на залишки військового однострою з гудзиками і фрагментами людського скелета у вигляді верхніх кінцівок (світлина 2).

Світлина 2

Розкопки захоронення здійснюємо поштиховим (пластовим) методом з відкриттям площини всієї могили. При поглибленні та розширенні розкопу з'ясовуємо, що в поховальній ямі знаходяться останки двох осіб. Поруч з останками виявлено незначні залишки військового однострою, гудзики, взуття. Поховальна яма прямокутної форми і приблизних розмірів 1,8х1,3 м.. Захоронення санітарного типу. Після бою місцеві жителі зібрали тіла загиблих і поховали їх у приготованій

могилі. Останок №1 покладений на спину у витягнутому положенні, поруч, на лівому боці, із зігнутими в колінах ногами, розташований останок №2. Обидва черепними коробками спрямовані на захід. Через сильну вологість та кислотність ґрунту кістки скелетів збереглися в дуже поганому стані, що не дає можливості визначити навіть приблизний вік загиблих.

Знайдений супровідний матеріал вказує на приналежність загиблих до військового підрозділу. Зокрема, з залишків військового однострою, спорядження та особистих речей знайдено: одинадцять гудзиків до мундира 1915 року взірця - з зображенням корони – загальновійськової відзнаки німецької кайзерівської армії; два мундирних поясних бокових гачки з короною; два мундирних гудзики для кріплення погонів із зображенням цифри **чотири** (в німецькій армії (і не тільки) цифри на погонному гудзику означали номер підрозділу - полку, також цифра на гудзику відповідала цифрі на погоні); металева пряжка до штанів; латунна планка для набоїв до гвинтівки німецького виробництва с-ми «Маузер»; взуття; золота обручка (світлина 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9).

Світлина 3

Світлина 4

Світлина 5

Світлина 6

Світлина 7

Світлина 8

Світлина 9

Світлина 10

Військові ідентифікатори чи інші документи, які б допомогли встановити особи загиблих, відсутні.

Таким чином, в результаті дослідження санітарного поховання (**яма № 6**) було ексгумовано останки **двох** осіб – вояків Німецької Королівської армії. Після завершення досліджень місце поховання було рекультивоване і відновлене у первісному вигляді (світлина 10).

Світлина 10

Яма № 7 розташована на краю пагорба при сільській дорозі. Про захоронення розповіла пані Параскевія Малюк, 1944 р.н., будинок і присадибна ділянка якої знаходяться неподалік від місця захоронення. Про поховання на краю дороги вона чула від своїх батьків і сусідів (світлина 1).

Проводимо розкопування вказаного місця захоронення, і на глибині 0,3м від сучасної поверхні натрапляємо на залишки військового однострою з гудзиками і фрагментами людських скелетів у вигляді двох черепних коробок (світлина 2).

Світлина 1

Світлина 2

Розкопки захоронення здійснюємо поштиховим (пластовим) методом з відкриттям площини всієї могили. При поглибленні та розширенні розкопу з'ясовуємо, що в поховальній ямі знаходяться останки трьох осіб. Поруч з останками - залишки військового однострою, гудзики, взуття, особисті речі. Поховальна яма прямокутної форми і приблизних розмірів 1,8x1,5 м.. Захоронення санітарного типу. Після бою, місцеві жителі зібрали тіла загиблих і поховали їх у приготованій поховальній ямі. Людські останки покладені на спину, у витягнутому положенні, черепними коробками на захід. Через вологість та кислотність ґрунту кістки скелетів збереглися в дуже поганому стані, що не дає можливості визначити навіть приблизний вік загиблих (світлина 3).

Світлина 3

Знайдений супровідний матеріал вказує на приналежність загиблих до військового підрозділу (світлина 4).

Світлина 4

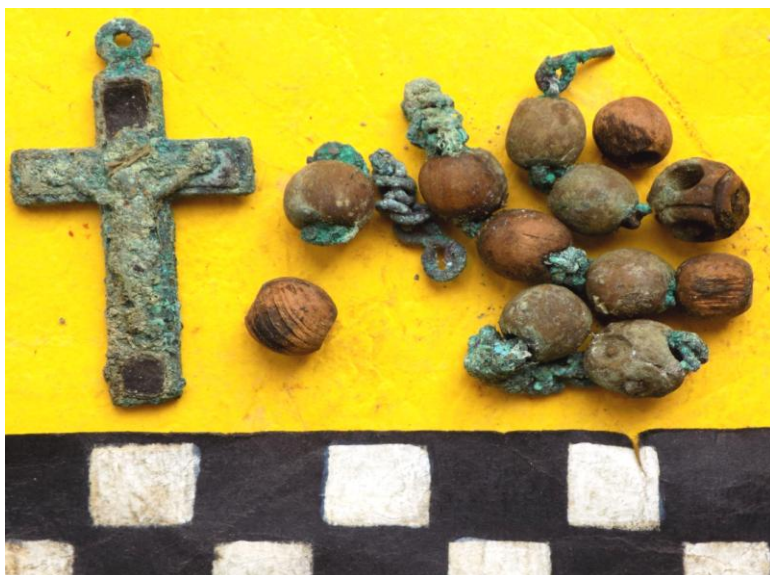
Зокрема, з залишків військового однострою, спорядження та особистих речей знайдено: дев'ять гудзиків до мундира 1915 року взірця - з зображенням корони – загальновійськової відзнаки німецької кайзерівської армії; п'ять гудзиків 1910 року взірця – без зображень; п'ять мундирних поясних бокових гачків з короною; металева пряжка до штанів; металеві пряжка і кільце до спорядження; алюмінієві гудзики до штанів; монети; алюмінієві кільця до наметової плахти; дерев'яний хрестик на вервиці; три дзеркальця в пластмасових корпусах(світлини 5, 6, 7, 8, 9).

Світлина 5

Світлина 6

Світлина 7

Світлина 8

Світлина 9

Світлина 10

Світлина 11

Військові ідентифікатори чи інші документи, які б допомогли встановити особи загиблих, відсутні.

Таким чином, в результаті дослідження санітарного поховання (**яма № 7**) було ексгумовано останки **трьох** осіб – вояків Німецької Королівської армії. Після завершення досліджень місце поховання було рекультивоване і відновлене у первісному вигляді (світлина 12).

Яма № 8 розташована на присадибній ділянці жительки села Ялинкувате пані Лапей Марії, 1946 р.н.. Про захоронення їй розповів батько її чоловіка Лапей Лука, 1904 р.н. (світлини 1, 2).

Світлина 1

Світлина 2

Проводимо розкопування вказаного місця захоронення, і на глибині 0,9м., від сучасної поверхні натрапляємо на залишки військового взуття і фрагменти людського скелета у вигляді малої та великої гомілкових кісток (світлини 3, 4).

Світлина 3

Світлина 4

Розкопки захоронення здійснюємо поштиховим (пластовим) методом з відкриттям площини всієї могили. При поглибленні та розширенні розкопу з'ясовуємо, що в поховальній ямі знаходяться останки двох осіб (світлина 5, 6).

Світлина 5

Світлина 6

Поруч з останками - залишки військового однострою, гудзики, взуття, особисті речі. Поховальна яма прямокутної форми і приблизних розмірів 1,8х1,4м. Захоронення санітарного типу. Після бою місцеві жителі зібрали тіла загиблих і поховали їх у приготіваній поховальній ямі (світлина 7).

Світлина 7

Останки загиблих покладені на спину, у витягнутому положенні, черепними коробками на північ. Кістки людських скелетів збереглися в доброму стані, можна визначити приблизний вік загиблих: від 25 до 35 років.

Знайдений супровідний матеріал вказує на приналежність загиблих до військового підрозділу. Зокрема, з залишків військового однострою, спорядження та особистих речей знайдено: сім гудзиків до мундира 1915 року взірця - з зображенням корони – загальновійськової відзнаки німецької кайзерівської армії; чотири гудзики 1910 року взірця – без зображень; три мундирних поясних бокових гачки з короною; металева пряжка до штанів; олівець з намотаною на нього ниткою; дев'ять алюмінієвих гудзиків до штанів; кишеньковий розкладний ніжик; два великих і п'ять малих алюмінієвих кілець до наметової плахти; п'ять скляних гудзиків до сорочки; накомірний гачок; набій та гільза до гвинтівки с-ми «Маузер»; ланцюжок з кріпленням для годинника; металевий захисний ковпак на зброю (світлина 8).

Світлина 8

Військові ідентифікатори чи інші документи, які б допомогли встановити особи загиблих, відсутні.

Таким чином, в результаті дослідження санітарного поховання (яма № 8) було ексгумовано останки **двох** осіб – вояків Німецької Королівської армії. Після завершення досліджень місце поховання було рекультивоване і відновлене у первісному вигляді (світлина 9).

Світлина 9

Таким чином, в селі Ялинкувате з **восьми** поховальних ям вилучено останки **двадцяти однієї особи**. За віднайденими залишками військових одностроїв, спорядження, особистих речей можна твердити, що дев'ятнадцятеро загиблих були вояками Німецької Королівської армії, двоє - військовиками Російської Імператорської Армії. Наявність серед залишків військового спорядження німецького захисного шолома взірця 1915 року свідчить про те, що бойові дії у цій місцевості відбувались взимку 1915 року. Додатковим підтвердженням цього є намогильна таблиця (на сільському кладовищі є давнє військове поховання), на якій вказано прізвище, ім'я, підрозділ та дата смерті військовика німецької армії – Kriegs Heinrich, 12 Komp P. I. R. 22., 1. 2. 1915.

Вилучені з санітарних захоронень людські останки пронумеровано і упаковано згідно «Тимчасового порядку здійснення на території України пошуку, ексгумації, перепоховання останків осіб, які загинули внаслідок воєн, депортацій та політичних репресій і впорядкування місць їх поховання». Процес розкопок зафіксовано на фотокамеру. Після завершення досліджень місця поховань були рекультивовані і відновлені у первісному вигляді.

4 листопада 2015 року на сільському кладовищі села Ялинкувате відбулось урочисте перепоховання віднайдених Товариством «Пам'ять» останків вояків.

Також на могилі встановлено та освячено гранітний хрест з інформаційною таблицею. Поминальний захід відбувся за участі голови Львівської обласної державної адміністрації п. Олега Сенютки, представників місцевих рад, сільської громади (світлина 10, 11, 12, 13).

Світлина 10

Світлина 11

Світлина 12

Світлина 13

Звіт склав керівник пошукової експедиції голова Товариства «Пам'ять»

**Любомир Горбач.
2015 рік.**

